

Oldeberkoop, Wolvegasterweg 10
(Gemeente Ooststellingwerf, Fr.)

Een Inventariserend
Archeologisch Veldonderzoek

Steekproefrapport 2015-08/05

Oldeberkoop, Wolvegasterweg 10
(Gemeente Ooststellingwerf, Fr.)
Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek

Een onderzoek in opdracht van BùgelHajema
Adviseurs bv

Steekproefrapport 2015-08/05 definitieve versie
ISSN 1871-269X
auteur: drs. J.M.G. Bongers (fysisch geograaf)

De Steekproef bv werkt volgens de Kwaliteitsnorm
Nederlandse Archeologie 3.3

Foto's en tekeningen zijn gemaakt door
De Steekproef bv, tenzij anders vermeld.

© De Steekproef bv, Zuidhorn, 18 augustus 2015

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd
en/of openbaar gemaakt zonder bronvermelding.
De Steekproef bv aanvaardt geen aansprakelijkheid
voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing
van de adviezen of het gebruik van de resultaten van
dit onderzoek.

De Steekproef bv
Archeologisch Onderzoeks- en Adviesbureau
Hogeweg 3, 9801 TG Zuidhorn

<i>telefoon</i>	050 - 5779784
<i>fax</i>	050 - 5779786
<i>internet</i>	www.desteekproef.nl
<i>e-mail</i>	info@desteekproef.nl
<i>kvk</i>	02067214

Inhoud

Samenvatting

1. Inleiding.....	1
1.1 Aanleiding en doel (KNA 3.3 LS01).....	1
1.2 Locatiebeschrijving (KNA 3.3 LS02).....	2
2. Bureauonderzoek.....	4
2.1 Bronnen.....	4
2.2 Fysische geografie (KNA 3.3 LS04).....	4
2.3 Archeologie (KNA 3.3 LS04).....	5
2.4 Historische geografie (KNA 3.3 LS03).....	7
2.5 Archeologisch verwachtingsmodel (KNA 3.3 LS05).....	8
3. Veldonderzoek.....	10
3.1 Aanpak veldonderzoek (KNA 3.3 VS01).....	10
3.2 Resultaten veldonderzoek (KNA 3.3 VS02, VS03).....	11
4. Conclusies en advies (KNA 3.3 VS07).....	14

Gebruikte bronnen

- Appendix: - Archeologische periodes
- Archeologische kaart
- Boorstaten
- Laagbeschrijvingen boringen volgens Archeologische Standaard
Boorbeschrijvingsmethode

Samenvatting

In verband met de geplande bouw van woningen is een inventariserend archeologisch veldonderzoek uitgevoerd aan de Wolvegasterweg 10 te Oldeberkoop, gemeente Ooststellingwerf, provincie Fryslân. Voor de woningbouw is graafwerk nodig dat een bedreiging vormt voor eventueel aanwezige archeologische waarden in het gebied. Het doel van het onderzoek is om vast te stellen wat de kans is op de aanwezigheid van archeologische waarden.

Het onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek, verkennende en karterende fase. Bij het bureauonderzoek zijn bronnen geraadpleegd op het gebied van fysische geografie, archeologie en historische geografie. Bij het veldonderzoek zijn zeven boringen geplaatst om de opbouw en gaafheid van de bodem te bepalen en om te zoeken naar archeologische indicatoren.

Oldeberkoop ligt op een zuidwestelijk georiënteerde glaciale rug. Vanuit de naast gelegen dalen van de Tjonger en de Linde ontwikkelde zich een veenmoeras. Omstreeks het einde van het neolithicum was dit moeras over de glaciale rug heen gegroeid. Tijdens de late middeleeuwen ontstond het dorp Oldeberkoop. Het plangebied maakt deel uit van de historische dorpskern. Tijdens de negentiende eeuw stond op de zuidwestelijke grens van het plangebied een boerderij. Tijdens de twintigste eeuw was hiervoor een boerderij in de plaats gekomen die midden in het plangebied lag. Uit het veldonderzoek blijkt dat het plangebied tijdens de steentijd langdurig droge omstandigheden heeft gekend. Op delen van het terrein is de bodem redelijk of goed. Dat betekent dat diepere delen van eventueel aanwezige archeologische grondsporen bewaard gebleven kunnen zijn. Het onderzoek heeft vondsten opgeleverd van scherven aardewerk waarvan de twee oudste van middeleeuwse kogelpot zijn. Het advies is om het terrein nader te onderzoeken op de aanwezigheid van archeologische waarden met behulp van proefsleuven.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel (KNA 3.3 LS01)

In opdracht van BügelHajema Adviseurs bv, vertegenwoordigd door de heer R.H. Schipper, is een inventariserend archeologisch veldonderzoek uitgevoerd aan de Wolvegasterweg 10 te Oldeberkoop, gemeente Ooststellingwerf, provincie Fryslân (zie Figuur 1). De aanleiding voor het onderzoek is de geplande bouw van woningen. Op het moment van dit onderzoek waren twee vrijstaande woningen gepland en een appartementencomplex van circa vier eenheden. Voor de nieuwbouw is graafwerk nodig zoals de aanleg van funderingen en leidingen. Dit graafwerk vormt een bedreiging voor eventueel aanwezige archeologische waarden. Het doel van het onderzoek is om vast te stellen wat de kans is op de aanwezigheid van archeologische waarden.

Figuur 1: Oldeberkoop, Wolvegasterweg 10: uitsnede van de topografische kaart 1:25.000. Het plangebied is rood omlijnd. Bron: Topografische Dienst Kadaster, Emmen [2015].

Het onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek. Bij het bureauonderzoek is een archeologisch verwachtingsmodel van het gebied gemaakt aan de hand van beschikbare fysisch-geografische, archeologische en historisch-geografische informatie. Tijdens het verkennend en karterend veldonderzoek is dit verwachtingsmodel getoetst. Daartoe is van de bodem bepaald wat de opbouw en gaafheid zijn en is gezocht naar archeologische indicatoren.

1.2 Locatiebeschrijving (KNA 3.3 LS02)

Het plangebied ligt in de bebouwde kom van Oldeberkoop op tweehonderd meter westelijk van de hervormde kerk (zie Figuur 1). De Wolvegasterweg loopt zuidelijk langs het plangebied. Noordelijk langs het plangebied loopt de Willinge Prinsstraat, westelijk ligt de Heerenveenseweg. Op het terrein heeft een boerderij gestaan die enige tijd voorafgaand aan het onderzoek is gesloopt (zie Figuur 2). In de noordoostelijke hoek van het terrein staat een paardenstal met daarnaast een baan voor jeu-de-boules. Volgens het Kabels en Leidingen InformatieCentrum (KLIC) lopen er leidingen door het gebied van gas, water, elektriciteit, en dataverkeer.

Figuur 2: Oldeberkoop, Wolvegasterweg 10: foto genomen in zuidoostelijke richting.

Tabel 1: Oldeberkoop, Wolvegasterweg 10: administratieve gegevens

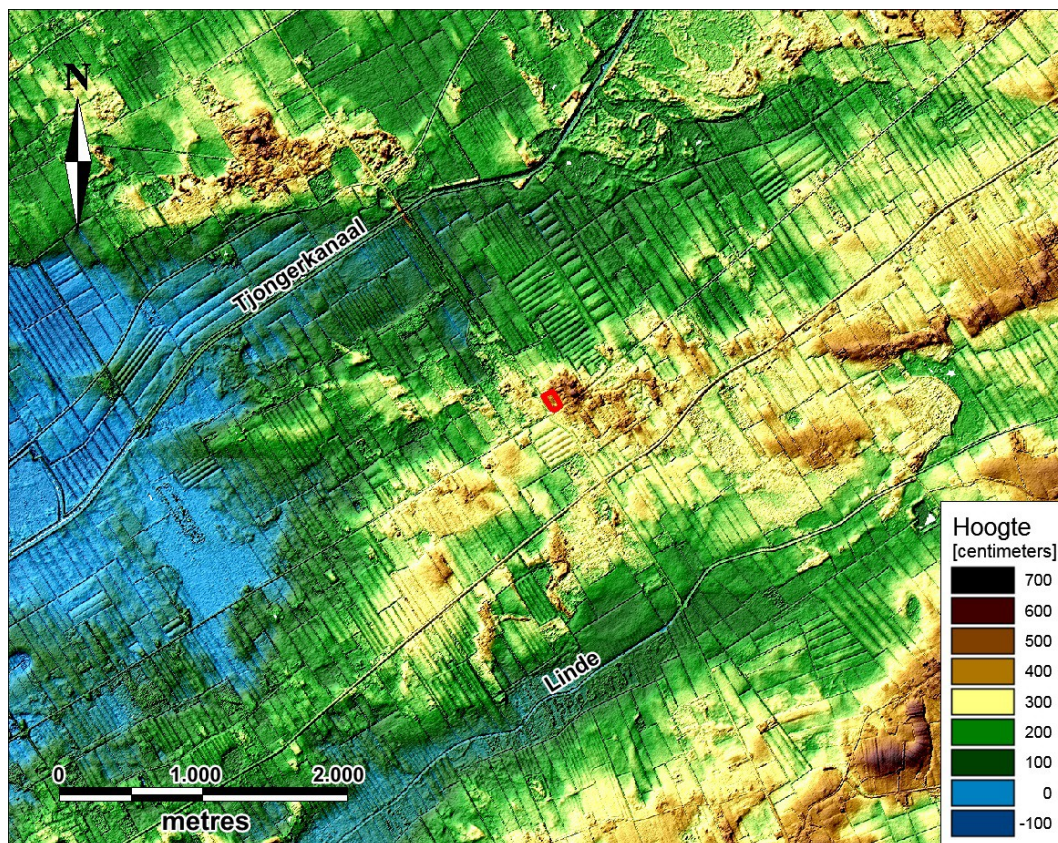
provincie:	Fryslân
gemeente:	Ooststellingwerf
plaats:	Oldeberkoop
toponiem:	Wolvegasterweg 10
bevoegd gezag:	Gemeente Ooststellingwerf, geadviseerd door Provincie Fryslân
opdrachtgever:	BügelHajema Adviseurs bv
oppervlakte:	0,9 hectare
hoogte:	4 meter NAP
grenscoördinaten:	noord: 204,800 / 550,468 west: 204,737 / 550,436 oost: 204,859 / 550,366 zuid: 204,802 / 550,340
kaartblad:	11G
kadastrale perceelsnummers:	C01889
onderzoeksmeldingsnr:	3295497100
uitvoeringsperiode:	11 augustus 2015
onderzoeksdiepte:	120 centimeter
fase onderzoek:	bureauonderzoek en veldonderzoek verkennde fase
status rapport:	definitief
beheer documentatie:	De Steekproef bv, E-depot RCE, Provincie Fryslân, Noordelijk Archeologisch Depot, DANS

2. Bureauonderzoek

2.1 Bronnen

De gebruikte bronnen voor het onderzoek zijn opgenomen aan het einde van dit rapport. Voor de paragraaf over archeologie is ARCHIS geraadpleegd. Dit is het archeologisch registratie- en informatiesysteem van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Deze databank is toegankelijk voor organisaties die werkzaam zijn in de archeologie. Tijdens het onderzoek vond de overgang plaats van ARCHIS 2 naar ARCHIS 3. Gedurende een aantal maanden was de oude versie niet langer toegankelijk, terwijl de nieuwe nog beperkt informatie leverde (zie Paragraaf 2.3). Voor de paragraaf over de historische geografie is onder meer gebruik gemaakt van watwaswaar.nl. Hierop zijn historische kaarten in te zien.

2.2 Fysische geografie (KNA 3.3 LS04)

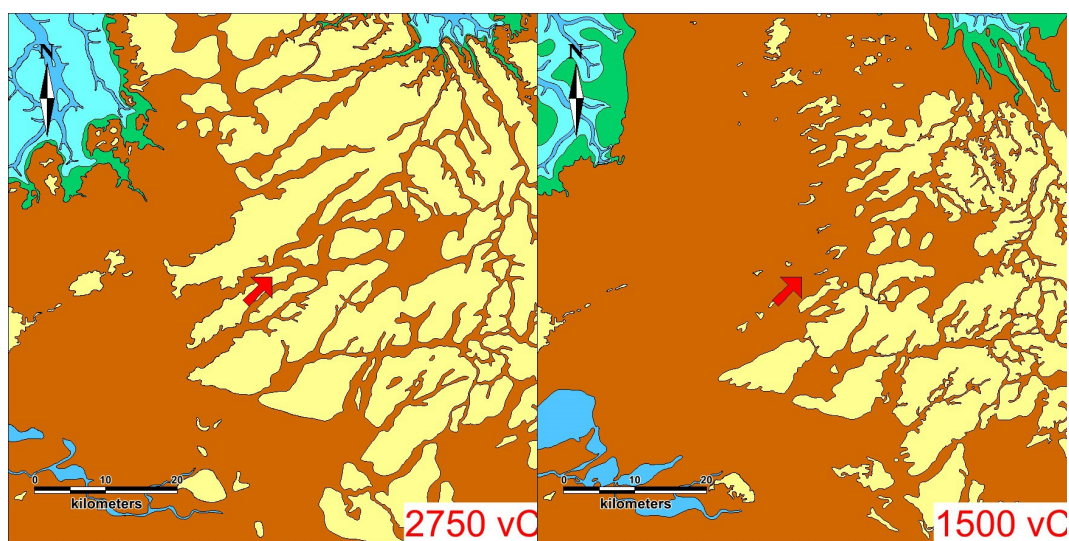

Figuur 3: Oldeberkoop, Wolvegasterweg 10: Hoogtekaart gemaakt met behulp van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN1). Het plangebied is rood omlijnd.

Oldeberkoop ligt op een glaciale rug (zie Figuur 3). Deze is gevormd door Scandinavisch landijs dat tijdens de voorlaatste ijstijd in zuidwestelijke richting stroomde. Aan weerszijden van de rug liggen de beekdalen van Tjonger en Linde. Op

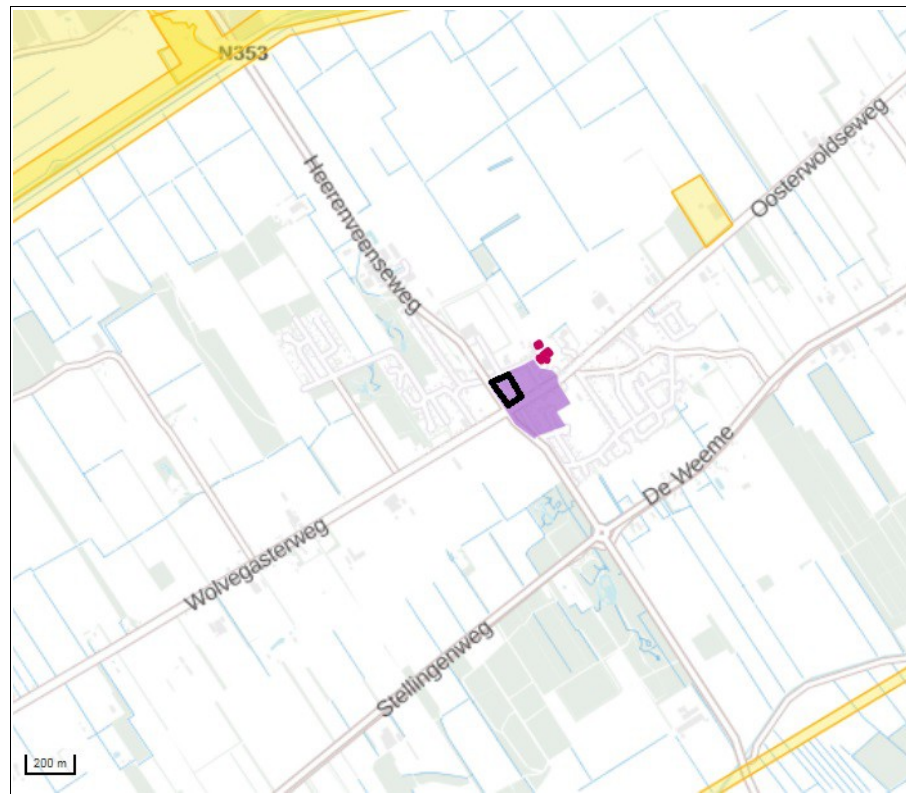
een paleogeografische reconstructie van 2750 vC (Vos & De Vries 2013) breidt veenmoeras zich vanuit de dalen sterk uit, maar is ter plaatse van Oldeberkoop nog dekzandlandschap (zie Figuur 4). Op een volgende reconstructie van 1500 vC is ook de glaciale rug van Oldeberkoop in het moeras verdronken. Op de geomorfologische kaart is het plangebied niet gekarteerd in verband met de ligging in de bebouwde kom. Rondom het dorp ligt grondmorene met welvingen, al dan niet bedekt met dekzand (3L2). Op de bodemkaart staat het plangebied als laarpodzolgrond (cHn21). Deze gronden hebben een matig dikke (30-50 cm) humeuze bovenlaag. Volgens Jongmans *et al.* (2013) is deze laag het gevolg van de activiteit van wormen en mollen die restanten restveen hebben gemengd met de minerale ondergrond. Het grondwater heeft een gemiddeld hoogste stand van 40-80 centimeter beneden maaiveld en een gemiddeld laagste stand van meer dan 120 (grondwatertrap VI).

Figuur 4: Oldeberkoop, Wolvegasterweg 10: uitsneden van twee paleogeografische kaarten van Nederland (Vos en De Vries 2013). Geel = dekzandlandschap, bruin = veen, groen = kwelder, lichtblauw = getijdengebied, donkerblauw = water. Het plangebied ligt bij de pijl.

2.3 Archeologie (KNA 3.3 LS04)

Tijdens het onderzoek gaf ARCHIS 3 nog beperkte informatie. Daarom is gebruik gemaakt van het dichtstbij eerder uitgevoerde onderzoek. Dit is uitgevoerd in 2012 op één kilometer oostelijk van het huidige plangebied. Voor informatie over archeologische waarden in de omgeving van Oldeberkoop is het rapport van dat onderzoek geraadpleegd (Tulp 2012). Het plangebied maakt deel uit van de historische dorpskern van Oldeberkoop (AMK-terrein 15134, zie Appendix Archeologische Kaart en Figuur 5). Deze heeft als vroegste datering late middeleeuwen (zie Tabel 2). Binnen dit AMK-terrein ligt waarneming 30846 van de middeleeuwse hervormde kerk. Aan de oostelijke kant van het dorp heeft de Beckhofschan gestaan (40057). Op ruim anderhalve kilometer noordwestelijk zijn bij eerder archeologisch onderzoek bewerkt vuursteen uit het mesolithicum en scherven kogelpotardewerk uit de late middeleeuwen gevonden (238688). Het eerdere onderzoek van Tulp uit 2012 heeft geen vondsten opgeleverd.

Figuur 5: Oldeberkoop, Wolvegasterweg 10: terreinen van archeologische waarde (paars) en meldingen van eerdere onderzoeken (geel) in de omgeving van het plangebied (zwart omlijnd).

Tabel 2: Oldeberkoop, Wolvegasterweg 10: overzicht van archeologische waarden uit de omgeving van Oldeberkoop. De tabel dateert uit 2012 en is overgenomen uit het rapport van een destijds uitgevoerd onderzoek aan de Oosterwoldseweg (Tulp 2012).

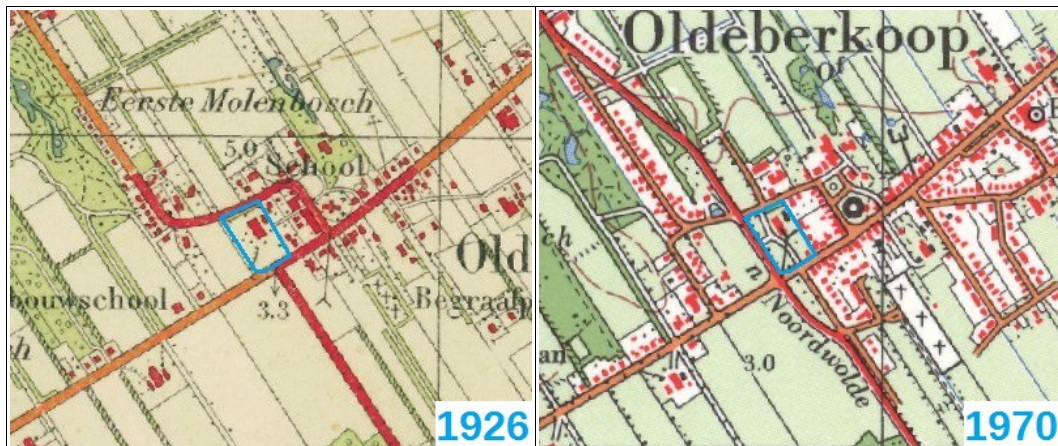
ARCHIS-nrs	RD-coördinaten	Omschrijving	Datering
15134	204,893/550,367	historische dorpskern van Oldeberkoop	vanaf late middeleeuwen
30346	204,940/550,450	archeologische opgraving van de hervormde kerk in 1964 door Halbertsma van de ROB (tegenwoordig RCE): resten van tufstenen kerk, graven, kloostermoppen	late middeleeuwen A
40057	205,360/550,270	omwalling van Beckhofschanse	nieuwe tijd A-B
238688	203,750/551,710	bewerkt vuursteen; scherven kogelpot aardewerk; een paar lange wollen kousen	mesolithicum late middeleeuwen A onbekend

2.4 Historische geografie (KNA 3.3 LS03)

Op de kadastrale kaart van 1828 bestaat het grootste deel van het plangebied uit 'opgaandbosch' (zie Figuur 6). Er was een boerderij die op de zuidwestelijke rand van het plangebied stond. De tegenwoordige weg aldaar (Heerenveenseweg) bestond toen nog niet. In de Atlas van Eekhof (1849, niet afgebeeld) en op een militair-topografische kaart van 1854/1855 (niet afgebeeld) is de situatie nog vergelijkbaar. Op de daarop volgende Bonnekaart uit 1926 is de boerderij afgebroken en circa vijftig meter noordoostwaarts herbouwd (zie Figuur 7). Nog iets verder noordoostelijk staat dan een bijgebouw. Dit is waarschijnlijk de paardenstal die tegenwoordig ook nog aanwezig is. Op volgende kaarten wijzigt het wegenpatroon rondom het plangebied enigszins. Op kaarten vanaf 1970 staan ook paden in het plangebied zelf weergegeven (zie Figuur 7). De bebouwing blijft op deze kaarten gelijk.

Figuur 6: Oldeberkoop, Wolvegasterweg 10: interpretatie van de kadastrale kaart van 1828 door www.hisgis.nl. Het plangebied is rood omlijnd. Het bestond vrijwel geheel uit 'opgaandbosch'.

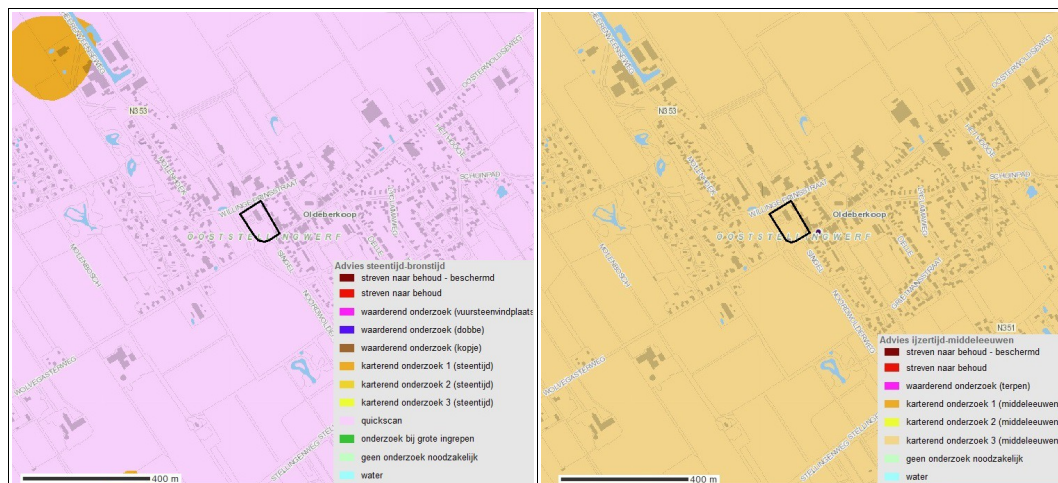

Figuur 7: Oldeberkoop, Wolvegasterweg 10: uitsnedes van topografische kaarten uit 1926 en 1970. Het plangebied is blauw omlind.

Het plangebied maakt deel uit van het beschermd dorpsgezicht Oldeberkoop. In de toelichting hierbij van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg (1987) staat onder meer: *'De karakteristieke combinatie van brink- en wegdorpstructuur, de aanwezige visuele kwaliteiten en, in samenhang daarmee, de deels historische bebouwing, rechtvaardigen de aanwijzing van Oldeberkoop als beschermd dorpsgezicht. [...] De ouderdom van de kerk wordt geschat op de eerste helft van de 12de eeuw. Het dorp moet dan al een zekere omvang hebben gekend. In 1228 wordt het dorp voor het eerst in een schriftelijke bron genoemd als 'Brokope'. [...] Karakteristiek voor de oorspronkelijk veel meer agrarische functie van het dorp is de kop-romp boerderij, die enigszins weggedrukt ligt tussen Vredewoud en een 20ste-eeuws bankgebouw. [...] De begrenzing van de dorpskern wordt gemarkeerd door de kop-romp boerderij aan de westzijde. Typierend is de teruggelegen positie van de boerderij en het vrij open karakter van de omgeving. [...] Aan de westzijde vormt de Heerenveenseweg een logische grens, vanwege de duidelijke ruimtelijke scheiding die de weg veroorzaakt tussen de bebouwing van de dorpskern en de aan de overzijde van de weg gelegen villabebouwing.'*

2.5 Archeologisch verwachtingsmodel (KNA 3.3 LS05)

De FAMKE adviseert voor de periode steentijd-bronstijd een 'quickscan' (zie Figuur 8). Dit is een extensief booronderzoek om vast te stellen wat de gaafheid van de bodem is. Voor de periode ijzertijd-middeleeuwen adviseert FAMKE een 'karterend onderzoek 3'. Voor deze periode bestaat er met name kans op vroeg en vol-middeleeuwse veenontginningen. FAMKE noemt bij geen van beide adviezen een booraantal.

Figuur 8: Oldeberkoop, Wolvegasterweg 10: uitsnedes van de Friese Archeologische Monumenten Kaart Extra (FAMKE). Op de advieskaart steentijd-bronstijd (links) geeft FAMKE het advies 'quickscan'. Op de advieskaart ijzertijd-middeleeuwen (rechts) geeft FAMKE het advies 'karterend onderzoek 3'.

Oldeberkoop ligt op een glaciale rug die vanaf het Drents Plateau in zuidwestelijke richting loopt. Omstreeks het einde van het neolithicum verdween de rug in een uitgestrekt veenmoeras dat vanuit de beekdalen van Tjonger en Linde oprukte. Het plangebied maakt deel uit van de historische dorpskern van Oldeberkoop. Tijdens de negentiende eeuw stond een voorganger van de recent gesloopte boerderij op de zuidwestelijke rand van het plangebied.

In het gebied kunnen archeologische waarden aanwezig zijn uit de steentijd en uit de late middeleeuwen. Tijdens de tussengelegen periode lijkt het gebied slecht toegankelijk te zijn geweest en niet aantrekkelijk om te wonen. Van eventuele menselijke bewoning tijdens de steentijd kunnen onder meer bewerkt vuursteen en houtskool gevonden worden. Van bewoning tijdens de late middeleeuwen kan een afval laag/bewoningslaag aanwezig zijn met daarin onder meer scherven aardewerk, stukken bot en puin. Archeologische waarden kunnen zijn aangetast door latere bebouwing zoals de negentiende eeuwse boerderij, de twintigste eeuwse boerderij en leidingen op het terrein.

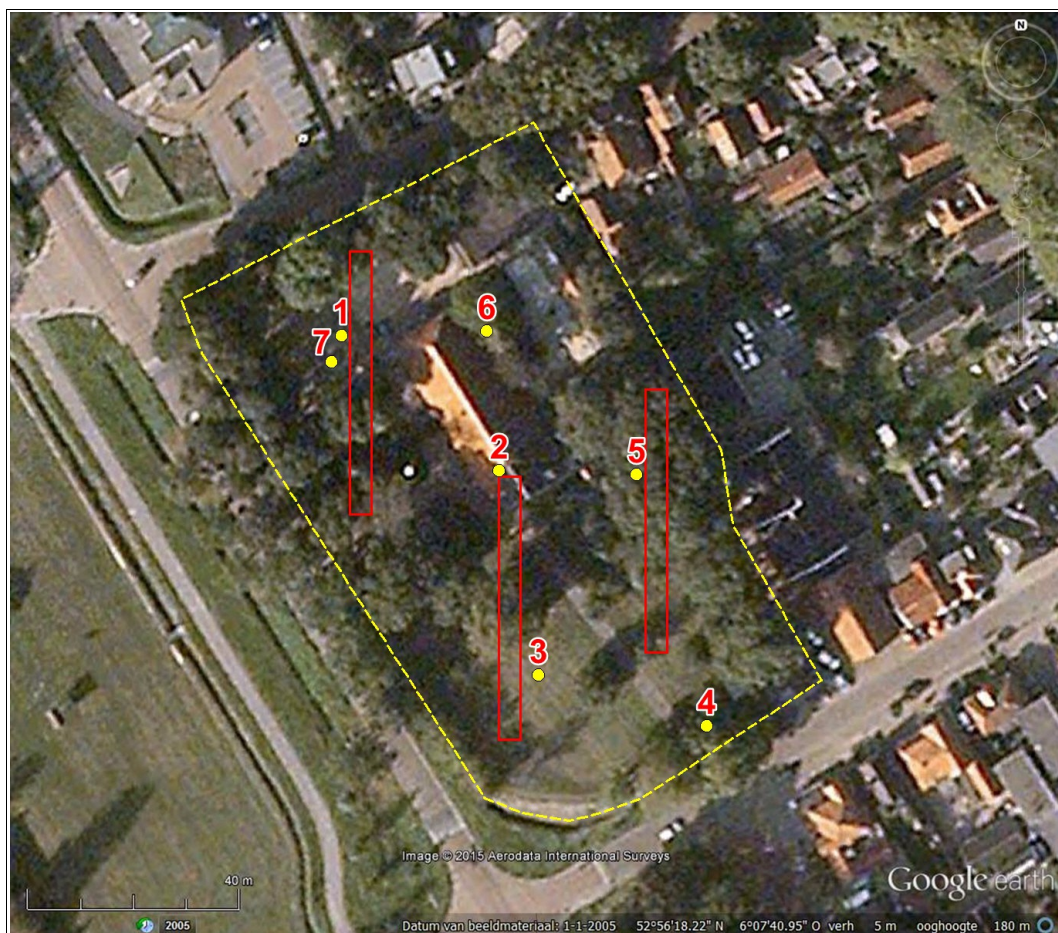
Tabel 3: Oldeberkoop, Wolvegasterweg 10: specificatie archeologische verwachting.

datering:	steentijd	middeleeuwen
complextype:	nederzetting / kamp	nederzetting
omvang:	vanaf enkele meters	vanaf enkele tientallen meters
diepteligging:	in top pleistocene zand	aan maaiveld
gaafheid en conservering:	onbekend	onbekend
locatie:	zandkoppen	hele terrein
uiterlijke kenmerken:	aardewerk, vuursteen, houtskool	ophogingslaag, aardewerk, bot
mogelijke verstoringen:	boerderijen, leidingen	boerderijen, leidingen

3. Veldonderzoek

3.1 Aanpak veldonderzoek (KNA 3.3 VS01)

Het veldonderzoek is uitgevoerd op 11 augustus 2015. Er zijn zeven boringen verricht (zie Figuur 9). De eerste zes boringen zijn zo gelijk mogelijk verspreid over het terrein, rekening houdend met de aanwezigheid van onder meer bomen en leidingen. De zevende boring is op vijf meter afstand van boring 1 gedaan, omdat die boring in een diepe moderne verstoring bleek te liggen. De gemiddelde boordichtheid is acht boringen per hectare. De boringen zijn uitgevoerd met een edelmanboor van tien centimeter doorsnede. Op plekken met bodemrestanten (3, 5 en 7) is dubbel geboord om extra monster te verzamelen om de kans op het aantreffen van archeologische indicatoren te vergroten. De opgeboorde monsters zijn onderzocht door ze laagsgewijs af te snijden in de boorkop. Ook zijn ze nat gezeefd op een zeef met mazen van vier millimeter. De boringen reiken tot dieptes van 100 tot 125 centimeter. Alleen bij boring 1 is dieper geboord tot 180 centimeter in verband met een diepe verstoring.

Figuur 9: Oldeberkoop, Wolvegasterweg 10: boorpuntenkaart. Het plangebied is geel omlijnd. De genummerde zeven punten zijn de locaties van de boringen. De drie rood gekleurde vakken zijn voorstellen voor vervolgonderzoek met proefsleuven.

De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode. De resultaten van deze boringen staan in de Appendix in de vorm van boorstaten en laagbeschrijvingen. Van de boringen zijn de RD-coördinaten bepaald met behulp van GPS. De hoogtes van de boringen zijn bepaald met het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN3). Er is een veldkartering uitgevoerd door op het middenterrein waar de boerderij gestaan heeft te zoeken naar archeologische materialen. In de rest van het plangebied was de vondstzichtbaarheid slecht door de dichte begroeiing met gras (zie Figuur 2).

3.2 Resultaten veldonderzoek (KNA 3.3 VS02, VS03)

bodem

In de ondergrond van plangebied Wolvegasterweg 10 ligt matig lemig, fijn zand. Het betreft zogenaamd 'oud dekzand' dat is afgezet door de wind tijdens de koudste fases van de laatste ijstijd. In het noordoostelijke deel ligt hierop een laag zwak lemig zand dat ook wel 'jong dekzand' genoemd wordt. Van nature liep het terrein in noordoostelijke richting op met een stijging van tenminste anderhalve meter van boring 3 naar boring 6. Wellicht bevond zich in het noordoostelijke deel een dekzandkop. Bij boring 3 is een podzolbodem aanwezig. Dit wijst op langdurig droge omstandigheden tijdens de steentijd, voorafgaand aan de vernatting en veenvorming. Aangezien boring 3 op het laagste deel van het terrein ligt, is het waarschijnlijk dat op het hele terrein een podzolbodem gevormd is. Afgezien van boring 3 zijn er geen restanten van deze bodem aangetroffen. Bij boring 3 is nog de complete podzolbodem aanwezig. Er ligt zelfs nog een twee centimeter dikke veenlaag op.

Bij boringen 5 en 7 is een dikke humeuze bovenlaag aanwezig die bestaat uit twee delen (zie Figuur 10). Het bovenste deel is de bouwvoor, de laag eronder is een plaggenlaag. Deze bodem is het resultaat van langdurige plaggenbemesting ten behoeve van de bodemvruchtbaarheid. Blijkbaar is een deel van het plangebied in gebruik geweest als akker. Plaggenbemesting werd toegepast in Noord-Nederland in de periode van de zestiende tot en met de negentiende eeuw (Spek 2004). De sterkste ophoging trad algemeen op tijdens de negentiende eeuw. Dat maakt het opvallend dat op de kadasterkaart van 1828 het terrein als bos staat aangeduid. Mogelijk was het bos van korte duur.

Bij boring 2 op de plek van de recent gesloopte boerderij ligt ook zand van een plaggenlaag. Echter deze is recent vergraven tot in het onderliggende gele zand. Op basis van de boorresultaten is niet precies aan te geven tot hoever de akker en dus de plaggenlaag doorgelopen hebben in zuidelijke richting. Bij boringen 1 en 6 is de bodem net als bij boring 2 verstoord tot in het gele zand (C-horizont). Bij boring 4 in het zuidoosten ligt een bouwvoor van 0,3 meter met direct daaronder geel zand. Blijkbaar heeft men daar in het verleden bij egalisatie grond afgeschoven.

Figuur 10: Oldeberkoop, Wolvegasterweg 10: monster boring 5. In de zeef ligt het zand van drie lagen: links de bouwvoor (0-50 cm), midden de iets bruinere plaggenlaag (50-80 cm) en rechts het diepere gele zand (80-110 cm).

archeologie

Het plangebied lijkt een geschikte vestigingsplek te zijn geweest voorafgaand aan de vernatting en veenvorming. Zelfs in het lage zuidwestelijke deel hebben namelijk langdurig droge omstandigheden geheerst. In dit lage deel is een intacte bodem aangetroffen. Dat betekent dat het loopvlak uit de steentijd nog aanwezig is. Eventuele archeologische grondsporen kunnen daar goed bewaard gebleven zijn. Op de rest van het terrein lijkt het loopvlak verloren te zijn gegaan. Maar op delen lijkt de bodem niet diep te zijn verstoord gezien de aanwezigheid van een plaggenlaag. Daar kunnen archeologische sporen uit bijvoorbeeld de middeleeuwen nog in redelijke staat verkeren.

Het onderzoek heeft vondsten opgeleverd van scherven aardewerk (zie Tabel 4 en Figuur 11). De oudste zijn twee scherven van middeleeuws kogelpotaardewerk. Ze vormen een aanwijzing voor bewoning van het plangebied tijdens die periode. Ook zijn er vier scherven roodbakkerend geglaazuurd aardewerk en één scherv witbakkerend geglaazuurd aardewerk gevonden die dateren uit de veertiende tot negentiende eeuw. Mogelijk zijn de scherven afkomstig van bewoning in het plangebied, mogelijk zijn ze met huisafval en mest van elders aangevoerd. In het eerste geval kunnen er geassocieerd met de vondsten archeologische grondsporen aanwezig zijn zoals van funderingen van boerderijen, waterputten, greppels en meer.

Tabel 4: Oldeberkoop, Wolvegasterweg 10: vondstabel. De vondsten betreffen scherven aardewerk. Ze zijn gedetermineerd door drs. H. Veenstra. Ze worden gedeponerd bij het Noordelijk Archeologisch Depot te Nuis.

	herkomst	coördinaten	betreft	datering
1	boring 2, 0-105	204,796 / 550,407	randscherf roodbakend geglazuurd met ijzerengobe aan de binnenzijde	15 ^e -17 ^e eeuw
2	boring 3, 0-125	204,804 / 550,368	kogelpotaardewerk	middeleeuwen
			roodbakend geglazuurd	15 ^e -19 ^e eeuw
3	boring 5, 0-110	204,823 / 550,406	kogelpotaardewerk	middeleeuwen
			witbakend geglazuurd	14 ^e -16 ^e eeuw
			roodbakend geglazuurd	15 ^e -19 ^e eeuw
4	boring 7, 0-125	204,763 / 550,428	roodbakend geglazuurd, steel van een pan	15 ^e -17 ^e eeuw

Figuur 11: Oldeberkoop, Wolvegasterweg 10: vondsten. Voor beschrijving zie Tabel 4.

4. Conclusies en advies (KNA 3.3 VS07)

belangrijkste resultaten

Oldeberkoop ligt op een glaciale rug. Omstreeks het einde van het neolithicum verdrong de rug in oprukkend veenmoeras. Het plangebied maakt deel uit van de historische dorpskern van Oldeberkoop. Tijdens de negentiende eeuw stond een voorganger van de recent gesloopte boerderij op de zuidwestelijke rand van het plangebied.

Het plangebied liep oorspronkelijk ruim anderhalve meter op in noordoostelijke richting. Voorafgaand aan de veenvorming hebben er langdurig droge condities geheerst. Het terrein is in gebruik geweest als akker, waarbij men plaggenbemesting toepaste. Op delen van het terrein is de bodem redelijk tot goed bewaard gebleven. Er zijn scherven aardewerk opgeboord waarvan de vroegste twee scherven kogelpotaardewerk uit de middeleeuwen zijn.

archeologisch verwachtingsmodel

Het plangebied lijkt een geschikte vestigingsplek te zijn geweest voor mensen tijdens de steentijd. De aangetroffen vondsten zijn een aanwijzing voor bewoning tijdens de middeleeuwen. Eventueel aanwezige archeologische grondsporen kunnen lokaal redelijk tot goed bewaard gebleven zijn. Daarom blijft de archeologische verwachting voor het gebied gehandhaafd voor zowel de steentijd als voor de middeleeuwen.

advies

Aangezien het onderzoek middeleeuws aardewerk heeft opgeleverd en aangezien eventueel geassocieerde grondsporen in redelijke staat kunnen verkeren, adviseren wij om het terrein nader te onderzoeken met behulp van proefsleuven (zie Figuur 9). Een dergelijk onderzoek dient te worden uitgevoerd door een daartoe bevoegd bureau volgens een vooraf door de bevoegde overheid goedgekeurd Programma van Eisen (PvE). Het doel van het proefsleuvenonderzoek is om vast te stellen of archeologische grondsporen aanwezig zijn en zo ja wat de aard en kwaliteit van de sporen is.

Tenslotte geldt voor al het toekomstig graafwerk dat als archeologische vondsten worden gedaan of archeologische grondsporen worden aangetroffen, dat daarvan direct melding dient te worden gemaakt conform de Monumentenwet 1988, artikel 53. Wij adviseren dit te doen bij de gemeente Ooststellingwerf en bij de provinciaal archeoloog de heer G. de Langen 058-2925487.

Gebruikte bronnen

AHN-Viewer. www.AHN.nl. Actueel Hoogtebestand Nederland. Rijkswaterstaat, Adviesdienst Geo-informatie en ICT.

ARCHIS 3. www.test.zoeken.cultureelerfgoed.nl

Beschermde Stads- en Dorpsgezichten. Ingevolge Artikel 20 van de Monumentenwet. Oldeberkoop, gemeente Ooststellingwerf. Toelichting bij het besluit tot aanwijzing van Oldeberkoop als beschermd dorpsgezicht. Publikatie van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. Mei 1987.

Bodemkaart van Nederland 1:50.000. Blad 11 Oost Heerenveen. Stichting voor Bodemkartering. Wageningen, 1971.

Bosch, J.H.A. *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode.* *Archeologie Leidraad* 3, 7 maart 2005.

Centraal Archeologisch Archief (CAA) en Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) [ARCHIS].

Cultgis, Beschrijvingen Friese Regio's. De Zuidoosthoek. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Bureau Lantschap, auteur: A.J. Haartsen.

Eekhof, de Atlas van. 1849 <http://kaarten.tresoar.nl/eekhoff.php>

Friese Archeologische MonumentenKaart Extra (FAMKE). www.fryslan.nl/famke

Geomorfologische Kaart van Nederland. Schaal 1:50.000. via www.ARCHIS.nl

Jongmans, A.G., M.W. van den Berg, M.P.W. Sonneveld, G.J.W.C. Peek, R.M. van den Berg van Saparoea. *Landschappen van Nederland, Geologie, Bodem en Landgebruik.* Wageningen Academic Publishers, Nederland 2013.

Kadata via www.kadaster.nl. Topografische Kaart 1:25.000 van Topografische Dienst Kadaster, Emmen 2014.

Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 3.3. www.SIKB.nl. Centraal College van Deskundigen Archeologie, 9 december 2013.

Spek, T. *Het Drentse Esdorpenlandschap. Een Historisch Geografische Studie.* Uitgeverij Matrijs. Utrecht, 2004.

Tulp, C. *Oldeberkoop, Oosterwoldseweg. Gemeente Ooststellingwerf (Frl.). Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek.* Steekproefrapport 2012-08/05Z. De Steekproef, september 2012.

Versfelt, H.J. en M. Schroor. *Huguenin, de Atlas van. Militair-topografische kaarten van Noord-Nederland, 1819-1829.* Heveskes Uitgevers. Groningen/Veendam, 2005.

Vos, P. & S. de Vries. *Paleogeografische Kaarten van Nederland, tweede generatie (versie 2.0).* Deltares, Utrecht 2013. Op 11 april 2014 gedownload van www.archeologieinnederland.nl.

Appendix

Oldeberkoop, Wolvegasterweg 10

- Archeologische periodes
- Archeologische kaart
- Boorstaten
- Laagbeschrijvingen boringen volgens
Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode

Archeologische periodes

paleolithicum:		ijzertijd:	
paleolithicum vroeg:	tot 300.000 BP	ijzertijd vroeg:	800 - 500 vC
paleolithicum midden:	300.000 - 35.000 BP	ijzertijd midden:	500 - 250 vC
paleolithicum laat:	35.000 BP - 8.800 vC	ijzertijd laat:	250 - 12 vC
paleolithicum laat A:	35.000 - 18.000 BP	romeinse tijd:	
paleolithicum laat B:	18.000 BP - 8.800 vC	romeinse tijd vroeg:	12 vC - 70 nC
mesolithicum:		romeinse tijd vroeg A:	12 vC - 25 nC
mesolithicum vroeg:	8.800 - 7.100 vC	romeinse tijd vroeg B:	25 - 70 nC
mesolithicum midden:	7.100 - 6.450 vC	romeinse tijd midden:	70 - 270 nC
mesolithicum laat:	6.450 - 4.900 vC	romeinse tijd midden A:	70 - 150 nC
neolithicum:		romeinse tijd midden B:	150 - 270 nC
neolithicum vroeg:	5.300 - 4.200 vC	romeinse tijd laat:	270 - 450 nC
neolithicum vroeg A:	5.300 - 4.900 vC	romeinse tijd laat A:	270 - 350 nC
neolithicum vroeg B:	4.900 - 4.200 vC	romeinse tijd laat B:	350 - 450 nC
neolithicum midden:	4.200 - 2.850 vC	middeleeuwen:	
neolithicum midden A:	4.200 - 3.400 vC	middeleeuwen vroeg:	450 - 1.050 nC
neolithicum midden B:	3.400 - 2.850 vC	middeleeuwen vroeg A:	450 - 525 nC
neolithicum laat:	2.850 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg B:	525 - 725 nC
neolithicum laat A:	2.850 - 2.450 vC	middeleeuwen vroeg C:	725 - 900 nC
neolithicum laat B:	2.450 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg D:	900 - 1.050 nC
bronstijd:		middeleeuwen laat:	1.050 - 1.500 nC
bronstijd vroeg:	2.000 - 1.800 vC	middeleeuwen laat A:	1.050 - 1.250 nC
bronstijd midden:	1.800 - 1.100 vC	middeleeuwen laat B:	1.250 - 1.500 nC
bronstijd midden A:	1.800 - 1.500 vC	nieuwe tijd:	
bronstijd midden B:	1.500 - 1.100 vC	nieuwe tijd A:	1.500 - 1.650 nC
bronstijd laat:	1.100 - 800 vC	nieuwe tijd B:	1.650 - 1.850 nC
		nieuwe tijd C:	1.850 - heden

Appendix Oldeberkoop, Wolvegasterweg 10: Archeologische Kaart uit 2012

207409 / 552488

Legenda

 TOP10 ((c)TDN)

 VONDSMELDINGEN

 WAARNEMINGEN

MONUMENTEN

 archeologische waarde

 hoge archeologische waarde

 zeer hoge archeologische waarde

 zeer hoge arch waarde, beschermd

 Plangebied

0 500 m

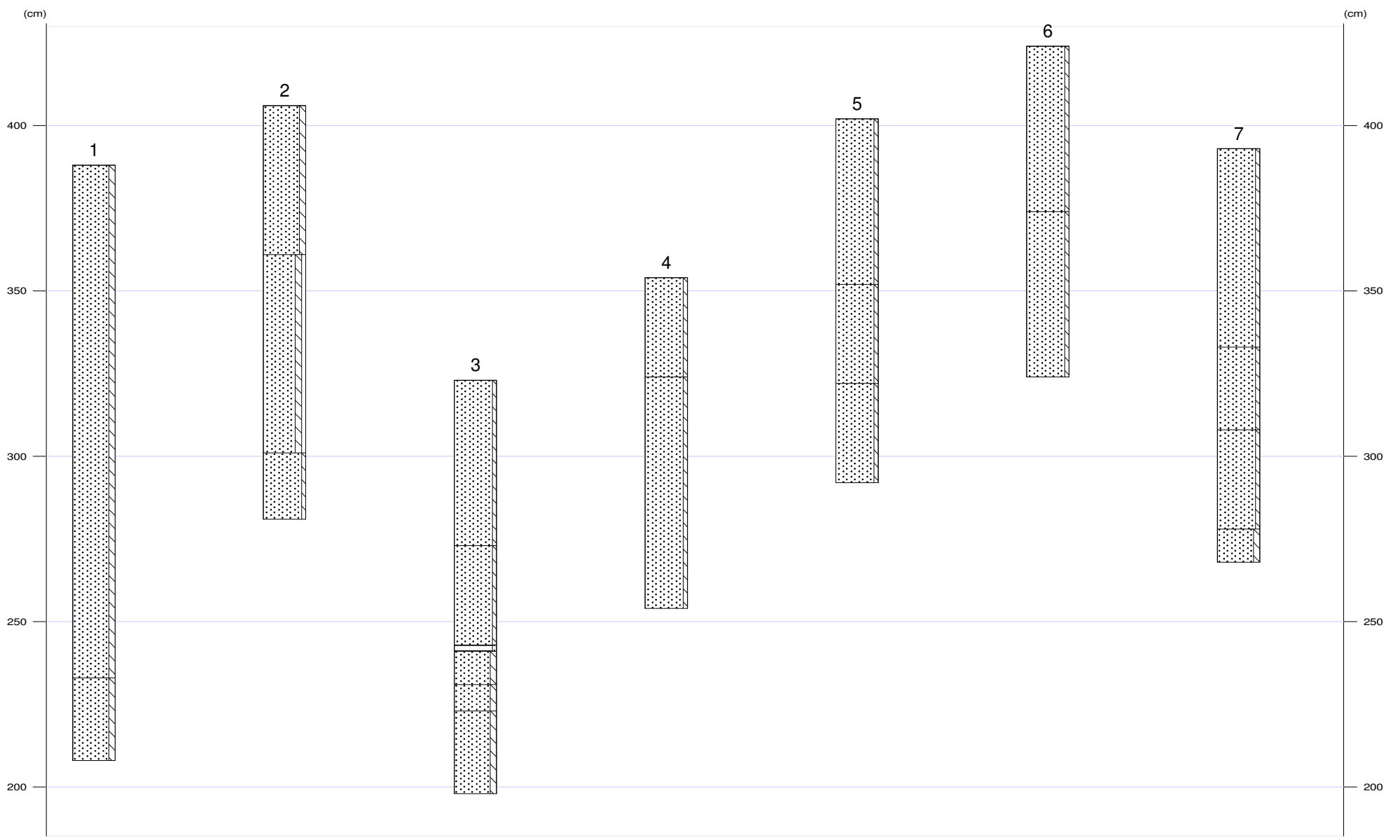

Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

203520 / 549311

Appendix Oldeberkoop, Wolvegasterweg 10: Boorstaten

Appendix Oldeberkoop, Wolvegasterweg 10: Laagbeschrijvingen

1

X-coördinaat (m) : 204765
Y-coördinaat (m) : 550433
Maaiveld (cm) : 388

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 155	zand matig siltig, 2,5y3/2, Opm.: Onderin heel dun venig niveau met een stuk zilverfolie
155 - 180	zand matig siltig, 5y4/2, Opm.: Oud dekzand

2

X-coördinaat (m) : 204796
Y-coördinaat (m) : 550407
Maaiveld (cm) : 406

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 45	zand matig siltig, 10yr3/2, basis scherp, bouwvoor
45 - 105	zand matig siltig, zwak grindig, 10yr4/4, vergraven, Opm.: Vlekkelig, Stuk piepschuim op 105 cm
105 - 125	zand zwak siltig, 10yr6/4, C-horizont

3

X-coördinaat (m) : 204804
Y-coördinaat (m) : 550368
Maaiveld (cm) : 323

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 50	zand zwak siltig, 10yr3/1, bouwvoor
50 - 80	zand zwak siltig, mix, vergraven
80 - 82	veen zwak zandig, 10yr1,7/1, Veen: sterk amorf
82 - 92	zand matig siltig, 10yr2/2, EB-horizont, Opm.: Zeer vlekkelig
92 - 100	zand matig siltig, 7,5yr3/3, BC-horizont
100 - 125	zand matig siltig, 10yr6/4, C-horizont

4

X-coördinaat (m) : 204837
Y-coördinaat (m) : 550358
Maaiveld (cm) : 354

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 30	zand zwak siltig, 10yr4/2, bouwvoor
30 - 100	zand zwak siltig, 10yr7/4, C-horizont

5

X-coördinaat (m) : 204823
Y-coördinaat (m) : 550406
Maaiveld (cm) : 402

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 50	zand zwak siltig, 10yr4/1, bouwvoor
50 - 80	zand zwak siltig, 10yr3/1, Opm.: Plaggenlaag
80 - 110	zand zwak siltig, -10yr7/4, C-horizont

Appendix Oldeberkoop, Wolvegasterweg 10: Laagbeschrijvingen

6

X-coördinaat (m) : 204792
Y-coördinaat (m) : 550430
Maaiveld (cm) : 424

Diepte (cm)	Omschrijving	
	Grondsoort	
0 - 50	zand	zwak siltig, mix, vergraven
50 - 100	zand	zwak siltig, 10yr7/6, C-horizont

7

X-coördinaat (m) : 204763
Y-coördinaat (m) : 550428
Maaiveld (cm) : 393

Diepte (cm)	Omschrijving	
	Grondsoort	
0 - 60	zand	zwak siltig, mix, opgebrachte grond
60 - 85	zand	zwak siltig, 10yr3/1, bouwvoor
85 - 115	zand	zwak siltig, 10yr3/2, Opm.: Plaggenlaag
115 - 125	zand	matig siltig, 5y5/3, C-horizont